

DOI 10.51558/2490-3647.2024.9.2.807

UDK 811.512.161'36

Primljeno: 13. 09. 2024.

Pregledni rad

Review paper

Edina Solak, Mirza Bašić, Asja Mešić

NEKA ZAPAŽANJA U VEZI S PROŠIRENIM GLAGOLSKIM ADVERBIJALIMA NAMJERNOGA ZNAČENJA S POSTPOZICIJOM İÇİN (ZA, RADI)¹

U radu se analiziraju gramatičke i značenjske osobitosti proširenih glagolskih adverbijala namjernoga značenja koji se oblikuju postpozicijskim konstrukcijama u okviru kojih postpozicija *için (za, radi)* vrši funkciju postpozicijske komponente. Analiza je podijeljena na tri dijela i zasniva se na analitičko-deskriptivnoj i kontrastivnoj analizi. U analizi se kao temeljni izvor grade koriste primjeri iz romanâ Kemala Tahira *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* i *Yol Ayrımı*. U prvome se dijelu rada analiziraju gramatičke i značenjske osobitosti jednosubjekatskih rečenica u kojima je identičan subjekt proširenoga glagolskog adverbijala namjernoga značenja s postpozicijom *için (za, radi)* i korelativnoga predikata kojem je namjerna adverbijalna skupina podređena. Drugi se dio rada bavi analizom višesubjekatskih rečenica u kojima nije identičan subjekt proširenoga glagolskog adverbijala namjernoga značenja s postpozicijom *için (za, radi)* i korelativnoga predikata kojem je adverbijalna skupina namjere podređena. U trećem se dijelu rada analiziraju primjeri u kojima su prošireni glagolski adverbijali namjernoga značenja s postpozicijom *için (za, radi)* podređeni infinitnome korelativnom predikatu. U okviru kontrastivne analize prošireni glagolski adverbijali namjernoga značenja s postpozicijom *için (za, radi)* uspoređuju se sa značenjski bliskim sintaksičkim konstrukcijama

1 Ovaj rad predstavlja djelimično izmijenjeni i dopunjeni oblik jednoga dijela magistarskoga rada *Gramatičke i značenjske strukture proširenih glagolskih adverbijala namjernoga značenja u romanima Kemala Tahira*, koji je kandidatkinja Asja Mešić odbranila na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Zenici 20. 6. 2024. godine pred komisijom koju su činili prof. dr. Edina Solak, prof. dr. Ömer Aksoy i mentor doc. dr. Mirza Bašić. U jednome dijelu navedenoga magistarskog rada analiziraju se gramatičke i značenjske osobitosti proširenih glagolskih adverbijala namjernoga značenja koji se oblikuju postpozicijskim konstrukcijama u okviru kojih postpozicija *için (za, radi)* ima funkciju postpozicijske komponente. Ovaj rad predstavlja djelimično izmijenjenu, korigiranu i dopunjenu verziju tog dijela magistarskoga rada.

u bosanskome jeziku. Jedna takva analiza daje doprinos boljem spoznavanju i lakšem razumijevanju proširenih glagolskih adverbijala namjernoga značenja koji se iskazuju postpozicijskim konstrukcijama u kojima postpozicija *çin (za, radi)* obavlja funkciju postpozicijske komponente.

Ključne riječi: prošireni glagolski adverbijali; namjerno značenje; postpozicijske konstrukcije; postpozicija *çin (za, radi)*; jednosubjekatske rečenice; višesubjekatske rečenice

UVOD

U turskome jeziku prošireni glagolski adverbijali namjernoga značenja mogu se oblikovati različitim sintaksičkim konstrukcijama. Naime, prošireni glagolski adverbijali namjernoga značenja mogu se oblikovati postpozicijskim konstrukcijama u okviru kojih postpozicija *çin (za, radi)* ili postpozicija *üzere (radi)* obavlja funkciju postpozicijske komponente, dok funkciju leksičkoga jezgra preuzima imenska skupina u kojoj je upravni član glagolska imenica na *-mAk* ili pak glagolska imenica na *-mA* s odgovarajućim prisvojnim sufiksom. Namjerne adverbijalne skupine mogu se oblikovati i u formi druge genitivne veze. U takvim genitivnim vezama namjernoga značenja funkciju atributske komponente vrši imenska skupina u okviru koje glagolska imenica na *-mAk* preuzima funkciju upravnoga člana. Funkciju upravne komponente u takvim genitivnim vezama namjernoga značenja obavlja leksema *amaç (cilj), maksat (svrha, namjera)* ili *niyet (namjera, cilj)* na čiji se korijen dodaje prisvojni sufiks za treće lice jednine i padežni nastavak za instrumental. U turskome jeziku značenje namjere može se iskazivati i namjernim zavisnim klauzama koje se za glavnu klauzu vežu kvaziveznicom *diye* ili subjunktorom *ki*. U romanima Kemala Tahira *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* i *Yol Ayrımı* evidentirano je najviše primjera u kojima se značenje namjere izražava postpozicijskim konstrukcijama u kojima postpozicija *çin (za, radi)* obavlja funkciju postpozicijske komponente, dok funkciju leksičkoga jezgra ima imenska skupina u kojoj je upravni član glagolska imenica na *-mAk*. U ovome se radu analiziraju kontekstualni primjeri iz navedenih romanâ, i to primjeri u kojima se upotrebljavaju prošireni glagolski adverbijali namjernoga značenja koji se oblikuju postpozicijskim konstrukcijama u kojima postpozicija *çin (za, radi)* ima funkciju postpozicijske komponente.

U gramatičkoj strukturi turskoga jezika postpozicije jesu nepromjenljive i nesamostalne riječi. Postpozicije nemaju svoje samostalno značenje i ne mogu samostalno

obavljati funkciju bilo kojega rečeničnog člana. Kada se govori o funkciji postpozicija, njima se određuju različiti odnosi između riječi u rečenici. Smještaju se poslije imenske riječi ili pak sintagme čiji odnos određuju prema drugim riječima u rečenici (v. Deny 1941; Banguoğlu 1979; Aksan 1983; Bolulu 1990). Prema svojim značenjskim osobitostima postpozicije su bliske prijedlozima u bosanskome jeziku. Turske postpozicije smještaju se u postpoziciji u odnosu na imenske riječi čiji odnos određuju prema drugim riječima u rečenici, dok bosanski prijedlozi stoje u prepoziciji u odnosu na samostalne riječi čiji odnos određuju prema drugim riječima u rečenici (v. Jahić, Halilović, Palić 2000).

U gramatičkoj strukturi turskoga jezika postpozicijske konstrukcije predstavljaju sintaksičke konstrukcije koje se sastoje od dvije komponente. Jednu komponentu čini postpozicija, dok je druga komponenta leksičko jezgro odnosno imenska dopuna. U postpozicijskim konstrukcijama funkciju leksičkoga jezgra može obavljati imenska riječ ili imenska skupina (v. Öner 1999; Özkan, Sevinçlii 2017; Demir 2019; Hunutlu 2019).

Upotreba postpozicije *için (za, radi)* evidentira se u najstarijim sačuvanim pisanim spomenicima na turskome jeziku. Navedena postpozicija koristila se u različitim oblicima u svim fazama historijskoga razvoja turskoga jezika. Tako se bilježi upotreba ove postpozicije u formi *uçun, için, için* i *için*. Kada se govori o etimološkome porijeklu postpozicije *için (za, radi)*, primjećuje se da turkolozii u vezi s tim nemaju jedinstven stav. Ipak, najzastupljenija je tvrdnja da etimološko porijeklo postpozicije *için (za, radi)* dolazi od lekseme *uç*, koja je nosila značenje *uzrok, razlog*. Navodi se da je postpozicija *uçun* oblikovana dodavanjem prisvojnoga sufiksa *te* staroga i neproduktivnoga padežnog nastavka za instrumental *-(I)n* na korijen lekseme *uç*, koja je nosila značenje *uzrok, razlog*. Kasnije su se, pod utjecajem fonetsko-fonoloških promjena, koristili oblici *için* i *için*, dok se u savremenome turskom jeziku upotrebljava oblik *için (za, radi)* (v. Hacıeminoğlu 1992; Korkmaz 1995a; Nalbant 2012).

U savremenome turskom jeziku postpozicija *için (za, radi)* svrstava se u skupinu postpozicija koje zahtijevaju dopunu u apsolutnome padežu imenica i genitivu zamjenica. Ako imenska riječ ili imenska skupina obavlja funkciju leksičkoga jezgra postpozicijske konstrukcije u okviru koje postpozicija *için (za, radi)* ima funkciju postpozicijske komponente, leksičko jezgro stoji u apsolutnome padežu. S druge strane, ako zamjenica vrši funkciju leksičkoga jezgra postpozicijske konstrukcije u okviru koje postpozicija *için (za, radi)* ima funkciju postpozicijske komponente, leksičko jezgro stoji u genitivu. Kada su u pitanju značenjske osobitosti postpozicije *için (za, radi)*, njome se označava odnos namjere, namjene ili cilja (v. Čaušević 1996;

Li 2004; Aykut 2007). Stoga je navedena postpozicija značenjski bliska bosanskim prijedlozima *za* i *radi*, kojima se označava odnos namjere, namjene ili cilja (v. Jahić, Halilović, Palić 2000).

Budući da se postpozicijom *için (za, radi)* označava odnos namjere, namjene ili cilja, postpozicijskim konstrukcijama s postpozicijom *için (za, radi)* mogu se oblikovati prošireni glagolski adverbijali namjernoga značenja. U takvim postpozicijskim konstrukcijama funkciju postpozicijske komponente vrši postpozicija *için (za, radi)*, dok funkciju leksičkoga jezgra preuzima imenska skupina u okviru koje se na upravni član dodaje glagolska imenica na *-mAk* ili pak glagolska imenica na *-mA* s odgovarajućim prisvojnim sufiksom. U romanima *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* i *Yol Ayrımı* prošireni glagolski adverbijali namjernoga značenja s postpozicijom *için (za, radi)* upotrebljavaju se i u jednosubjekatskim i u višesubjekatskim rečenicama. U jednosubjekatskim rečenicama identičan je subjekt proširenoga glagolskog adverbijala namjernoga značenja i korelativnoga predikata kojem je namjerna adverbijalna skupina podređena. S druge strane, u višesubjekatskim rečenicama nije identičan subjekt adverbijalne skupine namjere i korelativnoga predikata kojem je ona podređena.

PROŠIRENI GLAGOLSKI ADVERBIJALI NAMJERNOGA ZNAČENJA S POSTPOZICIJOM *İÇİN (ZA, RADI)* U JEDNOSUBJEKATSKIM REČENICAMA

Kada se prošireni glagolski adverbijali namjernoga značenja s postpozicijom *için (za, radi)* upotrebljavaju u rečenicama u kojima je identičan subjekt namjerne adverbijalne skupine i korelativnoga predikata kojem je ona podređena, glagolska imenica na *-mAk* dodaje se na upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro adverbijalne skupine namjernoga značenja. U takvim primjerima glagolskom imenicom na *-mAk* ukazuje se na to da je upravni član imenske skupine koja predstavlja leksičko jezgro adverbijalne skupine namjere istovjetan u kategoriji lica i broja s korelativnim predikatom kojem je namjerna adverbijalna skupina podređena.

(1) Ben kalp hastalığımı *doktoru kandırmak için* tutturmuşum. (II: 321) = *Da bih prevario doktora*, pravio sam se da imam srčano oboljenje. (dosl. *Radi varanja doktora*, pretvarao sam se da imam srčano oboljenje.)²

(2) Sen, (...) *beş, on para kazanmak için* bu işe girdin. (I: 314) = Ti si ušao u taj posao (...) *da zaradiš nešto novca*. (dosl. Ti si, *radi zarađivanja pet, deset*

2 Sve prijevode potpisuju autori rada.

novčanica, ušao u taj posao.)

(3) Murat, *kivranarak kelimeleri seçmeye çalışan kadına cesaret vermek için gülümsedi.* (III: 406–407) = Murat se nasmijao *da ohrabri ženu koja je u grču pokušavala izgovoriti riječi.* (dosl. *Radi ohrabrivanja žene koja je, grčeci se, pokušavala izabrati riječi, Murat se nasmijao.*)

(4) Aslında biz, Cumhurbaşkanlığına *Selim Bey'i sanatoryuma yatırmak için* mektup yazdık. (III: 408) = Zapravo, napisali smo pismo kabinetu predsjednika *da smjestimo gospodina Selima u sanatorij.* (dosl. *Zapravo, radi smještanja gospodina Selima u sanatorij, napisali smo pismo kabinetu predsjednika.*)

(5) Siz *Nedime Hanım'ı kurtarmak için* fedakarlığa kalkıyorsunuz. (I: 301) = Vi se žrtvujete *da spasite gospođu Nedimu.* (dosl. *Radi spašavanja gospođe Nedime, vi se žrtvujete.*)

(6) *Faytoncu'yu zindandan kurtarmak için* numara yapıyorlar. (II: 259) = Pretvaraju se *kako bi izbacili kočijaša iz tamnice.* (dosl. *Radi izbavljanja kočijaša iz tamnice, pretvaraju se.*)

U primjerima (1), (2), (3), (4), (5) i (6) prošireni glagolski adverbijali namjernoga značenja s postpozicijom *için (za, radi)* koriste se u jednosubjekatskim rečenicama u kojima je identičan subjekt namjerne adverbijalne skupine i finitnoga korelativnog predikata kojem je ona podređena. Uprkos tome što glagolska imenica na *-mAk* u svojoj strukturi ne sadrži obilježja gramatičkih kategorija lica i broja, u primjerima (1), (2), (3), (4), (5) i (6) može se primijetiti da se glagolskom imenicom na *-mAk* označava istovjetnost u kategoriji lica i broja upravnoga člana leksičkoga jezgra postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja i korelativnoga predikata kojem je ona podređena. U primjeru (1) prošireni glagolski adverbijal namjernoga značenja jeste postpozicijska konstrukcija *doktoru kandırmak için (da bih prevario doktora [dosl. radi varanja doktora])*. U toj postpozicijskoj konstrukciji namjernoga značenja postpozicija *için (za, radi)* ima funkciju postpozicijske komponente, dok funkciju leksičkoga jezgra obavlja imenska skupina *doktoru kandırmak (varanje doktora)*. Finitni korelativni predikat kojem je namjerna adverbijalna skupina podređena jeste glagol *tutturmak (slijediti, insistirati, pretvarati se)*, koji se navodi u potvrdnome obliku prvoga lica jednine neodređenoga perfekta kojim se označava radnja koja se realizirala prije trenutka govora, ali radnja čijoj realizaciji govornik nije svjedočio niti je aktivno učestvovao u njenoj realizaciji (v. Korkmaz 2007; Bulduk 2018). U imenskoj skupini *doktoru kandırmak (varanje doktora)*, koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere, funkciju upravnoga člana vrši glagol *kandırmak*

(*obmanjivati/obmanuti, varati/prevariti*), na čiji se korijen dodaje glagolska imenica na *-mAk*. Glagolskom imenicom na *-mAk* ukazuje se na činjenicu da je glagol *kandırmak* (*obmanjivati/obmanuti, varati/prevariti*), koji ima funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije, istovjetan u kategoriji lica i broja s glagolom *tutturmak* (*slijediti, insistirati, pretvarati se*), koji obavlja funkciju finitnoga korelativnog predikata kojem je namjerna adverbijalna skupina podređena. To pokazuje da u primjeru (1) glagoli *kandırmak* (*obmanjivati/obmanuti, varati/prevariti*) i *tutturmak* (*slijediti, insistirati, pretvarati se*) stoje u prvome licu jednine te da lična zamjenica prvoga lica jednine vrši funkciju subjekta namjerne adverbijalne skupine i finitnoga korelativnog predikata kojem je ona podređena.

U primjeru (2) prošireni glagolski adverbijal namjernoga značenja iskazuje se postpozicijskom konstrukcijom *beş, on para kazanmak için* (*da zaradiš nešto novca [dosl. radi zarađivanja pet, deset novčanica]*). U navedenoj postpozicijskoj konstrukciji namjernoga značenja postpozicija *çin (za, radi)* jeste postpozicijska komponenta, a leksičko je jezgro imenska skupina *beş, on para kazanmak* (*zarađivanje nešto novca [dosl. zarađivanje pet, deset novčanica]*). Finitni korelativni predikat kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena jeste glagol *girmek* (*ulaziti/ući*), koji stoji u potvrdnome obliku drugoga lica jednine određenoga perfekta kojim se iskazuje radnja koja se realizirala prije trenutka govora, i to radnja kojoj je govornik svjedočio ili pak aktivno učestvovao u njenoj realizaciji (v. Gencan 2007). U imenskoj skupini *beş, on para kazanmak* (*zarađivanje nešto novca [dosl. zarađivanje pet, deset novčanica]*), koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja, funkciju upravnoga člana vrši glagol *kazanmak* (*zarađivati/zaraditi, osvajati/osvojiti*), na čiji se korijen dodaje glagolska imenica na *-mAk*. Glagolskom imenicom na *-mAk* označava se da je glagol *kazanmak* (*zarađivati/zaraditi, osvajati/osvojiti*), koji obavlja funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije, istoznačan u kategoriji lica i broja s glagolom *girmek* (*ulaziti/ući*), koji ima funkciju finitnoga korelativnog predikata kojem je postpozicijska skupina namjernoga značenja podređena. Na taj se način pokazuje da u primjeru (2) glagoli *kazanmak* (*zarađivati/zaraditi, osvajati/osvojiti*) i *girmek* (*ulaziti/ući*) stoje u drugome licu jednine te da lična zamjenica drugoga lica jednine obavlja funkciju subjekta namjerne postpozicijske skupine i finitnoga korelativnog predikata kojem je ona podređena.

U primjeru (3) adverbijalna skupina namjernoga značenja izražava se postpozicijskom konstrukcijom *kıvranarak kelimeleri seçmeye çalışan kadına cesaret vermek*

için (da ohrabri ženu koja je u grču pokušavala izgovoriti riječi [dosl. radi ohrabrivanja žene koja je, grčeći se, pokušavala izabrati riječi]). U toj postpozicijskoj konstrukciji namjere postpozicija *için (za, radi)* vrši funkciju postpozicijske komponente, dok je leksičko jezgro imenska skupina *kıvranarak kelimeleri seçmeye çalışan kadına cesaret vermek (ohrabrivanje žene koja je u grču pokušavala izgovoriti riječi [dosl. ohrabrivanje žene koja je, grčeći se, pokušavala izabrati riječi]).* Finitni korelativni predikat kojem je postpozicijska skupina namjere podređena jeste glagol *gülümsemek (smješhati se / nasmiješiti se, smijati se / nasmijati se)*, koji stoji u potvrdnome obliku trećega lica jednine određenoga perfekta. U gramatičkoj strukturi turskoga jezika kompozitni glagoli jesu glagoli koji se sastoje od dvije komponente. Jednu komponentu čini pomoćni glagol, dok je druga komponenta imenska dopuna (v. Korkmaz 2009). Glagol *cesaret vermek (ohrabrivati/ohrabriti [dosl. davati/dati hrabrost])* jeste kompozitni glagol u okviru kojega glagol *vermek (davati/dati)* preuzima funkciju pomoćnoga glagola, dok leksema *cesaret (hrabrost)* ima funkciju imenske dopune. U imenskoj skupini *kıvranarak kelimeleri seçmeye çalışan kadına cesaret vermek (ohrabrivanje žene koja je u grču pokušavala izgovoriti riječi [dosl. ohrabrivanje žene koja je, grčeći se, pokušavala izabrati riječi]),* koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije, funkciju upravnoga člana obavlja kompozitni glagol *cesaret vermek (ohrabrivati/ohrabriti)*, na čiju se osnovu dodaje glagolska imenica na *-Ak*. Glagolskom imenicom na *-Ak* ukazuje se na činjenicu da je kompozitni glagol *cesaret vermek (ohrabrivati/ohrabriti)*, koji vrši funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja, istovjetan u kategoriji lica i broja s glagolom *gülümsemek (smješhati se / nasmiješiti se, smijati se / nasmijati se)*, koji preuzima funkciju finitnoga korelativnog predikata kojem je postpozicijska skupina namjere podređena. To pokazuje da u primjeru (3) glagoli *cesaret vermek (ohrabrivati/ohrabriti)* i *gülümsemek (smješhati se / nasmiješiti se, smijati se / nasmijati se)* stoje u trećem licu jednine te da vlastito ime *Murat* ima funkciju subjekta postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja i finitnoga korelativnog predikata kojem je ona podređena.

U primjeru (4) namjerna adverbijalna skupina oblikuje se postpozicijskom konstrukcijom *Selim Bey'i sanatoryuma yatırmak için (da smjestimo gospodina Selima u sanatorij [dosl. radi smještanja gospodina Selima u sanatorij]).* U navedenoj postpozicijskoj konstrukciji namjernoga značenja postpozicija *için (za, radi)* ima funkciju postpozicijske komponente, dok je leksičko jezgro imenska skupina *Selim Bey'i sanatoryuma yatırmak (smještanje gospodina Selima u sanatorij).* Finitni korelativni predikat kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena jeste

glagol *yazmak* (*pisati/napisati*), koji stoji u potvrdnome obliku prvoga lica množine određenoga perfekta. U imenskoj skupini *Selim Bey'i sanatoryuma yatırmak* (*smještanje gospodina Selima u sanatorij*), koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja, funkciju upravnoga člana preuzima glagol *yatırmak* (*polagati/položiti, smještati/smjestiti*), na čiju se osnovu dodaje glagolska imenica na *-mAk*. S obzirom na to da se glagolska imenica na *-mAk* dodaje na osnovu glagola koji obavlja funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere, to ukazuje na činjenicu da je upravni član istoznačan u kategoriji lica i broja s finitnim korelativnim predikatom kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena. Zapravo, to pokazuje da u primjeru (4) glagoli *yatırmak* (*polagati/položiti, smještati/smjestiti*) i *yazmak* (*pisati/napisati*) stoje u prvome licu množine te da lična zamjenica prvoga lica množine obavlja funkciju subjekta adverbijalne skupine namjernoga značenja i finitnoga korelativnog predikata kojem je ona podređena.

U primjeru (5) prošireni glagolski adverbijal namjernoga značenja jeste postpozicijska konstrukcija *Nedime Hanım'ı kurtarmak için* (*da spasite gospođu Nedimu [dosl. radi spašavanja gospođe Nedime]*). U toj postpozicijskoj konstrukciji namjernoga značenja postpozicija *çin (za, radi)* jeste postpozicijska komponenta, dok je leksičko jezgro imenska skupina *Nedime Hanım'ı kurtarmak* (*spašavanje gospođe Nedime*). Funkciju finitnoga korelativnog predikata kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena vrši frazem *fedakarlığa kalkmak* (*žrtvovati se*), koji stoji u potvrdnome obliku drugoga lica množine prezenta na *-(I)yor* kojim se označava jednokratna trenutna radnja koja se realizira u trenutku govora (v. Čaušević 1996). U imenskoj skupini *Nedime Hanım'ı kurtarmak* (*spašavanje gospođe Nedime*), koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere, funkciju upravnoga člana ima glagol *kurtarmak* (*spašavati/spasiti, oslobađati/osloboditi, izbavljivati/izbaviti*), na čiju se osnovu dodaje glagolska imenica na *-mAk*. Glagolskom imenicom na *-mAk* označava se da je glagol *kurtarmak* (*spašavati/spasiti, oslobađati/osloboditi, izbavljivati/izbaviti*), koji obavlja funkciju upravnoga člana leksičkoga jezgra namjerne postpozicijske konstrukcije, istovjetan u kategoriji lica i broja s frazomom *fedakarlığa kalkmak* (*žrtvovati se*), koji preuzima funkciju finitnoga korelativnog predikata kojem je adverbijalna skupina namjere podređena. To pokazuje da u primjeru (5) glagol *kurtarmak* (*spašavati/spasiti, oslobađati/osloboditi, izbavljivati/izbaviti*) i frazem *fedakarlığa kalkmak* (*žrtvovati se*) stoje u drugome licu množine te da lična zamjenica drugoga lica množine vrši funkciju subjekta namjerne adverbijalne skupine i finitnoga korelativnog predikata kojem je ona podređena.

U primjeru (6) prošireni glagolski adverbijal namjernoga značenja iskazuje se postpozicijskom konstrukcijom *Faytoncu'yu zindandan kurtarmak için (kako bi izbacili kočijaša iz tamnice [dosl. radi izbacjivanje kočijaša iz tamnice])*. U navedenoj namjernoj postpozicijskoj konstrukciji postpozicija *çin (za, radi)* jeste postpozicijska komponenta, a leksičko je jezgro imenska skupina *Faytoncu'yu zindandan kurtarmak (izbacjivanje kočijaša iz tamnice)*. Finitni korelativni predikat kojem je postpozicijska konstrukcija namjere podređena jeste frazem *numara yapmak (pretvarati se, folirati se)*, koji stoji u potvrdnome obliku trećega lica množine prezenta na *-(I)yor*. U imenskoj skupini *Faytoncu'yu zindandan kurtarmak (izbacjivanje kočijaša iz tamnice)*, koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije, funkciju upravnoga člana obavlja glagol *kurtarmak (spašavati/spasiti, oslobađati/osloboditi, izbacjivati/izbacivati)*, na čiju se osnovu dodaje glagolska imenica na *-mAk*. Na taj se način pokazuje da je glagol *kurtarmak (spašavati/spasiti, oslobađati/osloboditi, izbacjivati/izbacivati)*, koji ima funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja, istoznačan u kategoriji lica i broja s frazomom *numara yapmak (pretvarati se, folirati se)*, koji vrši funkciju finitnoga korelativnog predikata kojem je postpozicijska konstrukcija namjere podređena. To pokazuje da u primjeru (6) glagol *kurtarmak (spašavati/spasiti, oslobađati/osloboditi, izbacjivati/izbacivati)* i frazem *numara yapmak (pretvarati se, folirati se)* stoje u trećem licu množine te da lična zamjenica trećega lica množine ima funkciju subjekta postpozicijske konstrukcije namjere i finitnoga korelativnog predikata kojem je ona podređena.

U prijevodu primjera (1), (2), (3), (4), (5) i (6) bosanske namjerne zavisne klauze koje se za glavnu klauzu vežu namjernim veznicima *da* i *kako* navode se kao prijevodni ekvivalenti turskih proširenih glagolskih adverbijala namjernoga značenja koji se oblikuju postpozicijskim konstrukcijama u kojima postpozicija *çin (za, radi)* obavlja funkciju postpozicijske komponente. U gramatičkoj strukturi bosanskoga jezika namjerne zavisne klauze vežu se za glavnu ili osnovnu klauzu namjernim veznicima *da* i *kako* i njihov se predikat navodi u obliku prezenta ili pak u obliku potencijala. U namjernim zavisnim klauzama koje se za glavnu ili osnovnu klauzu vežu namjernim veznikom *da* predikat stoji u obliku prezenta ili pak u obliku potencijala. S druge strane, u namjernim zavisnim klauzama koje se za glavnu ili osnovnu klauzu vežu namjernim veznikom *kako* predikat se uvijek navodi u obliku potencijala (v. Jahić, Halilović, Palić 2000). U prijevodu primjera (6) navodi se namjerna zavisnosložena rečenica u kojoj se namjerna zavisna klauza veže za glavnu klauzu namjernim veznikom *kako* i u kojoj se predikat namjerne zavisne klauze

navodi u obliku potencijala. U prijevodu primjera (1), (2), (3), (4) i (5) navode se namjerne zavisnosložene rečenice u kojima se namjerne zavisne klauze vežu za glavnu klauzu namjernim veznikom *da*. U primjeru (1) predikat namjerne zavisne klauze stoji u obliku potencijala, dok se u primjerima (2), (3), (4) i (5) predikat namjerne zavisne klauze navodi u obliku prezenta.

U gramatičkoj strukturi turskoga jezika podređeni rečenični članovi uvijek se smještaju u prepoziciji u odnosu na svoje nadređene članove. Stoga se i postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja uvijek smještaju u prepoziciji u odnosu na korelativni predikat kojem su podređene. U gramatičkoj strukturi bosanskoga jezika zavisne klauze smještaju se u postpoziciji u odnosu na glavnu ili osnovnu klauzu. Međutim, gramatička struktura bosanskoga jezika dozvoljava inverziju u okviru koje se zavisne klauze smještaju u prepoziciji u odnosu na glavnu ili pak osnovnu klauzu. Takva se inverzija označava zarezom (v. Bulić 2022). Primjećuje se da se u prijevodu primjera (2), (3), (4), (5) i (6) namjerne zavisne klauze smještaju u postpoziciji u odnosu na glavnu klauzu i ne odvajaju se zarezom od glavne klauze. U prijevodu primjera (1) namjerna zavisna klauza smješta se u prepoziciji u odnosu na glavnu klauzu od koje se odvaja zarezom.

PROŠIRENI GLAGOLSKI ADVERBIJALI NAMJERNOGA ZNAČENJA S POSTPOZICIJOM İÇİN (ZA, RADI) U VIŠESUBJEKATSKIM REČENICAMA

Kada se prošireni glagolski adverbijali namjernoga značenja s postpozicijom *için (za, radi)* upotrebljavaju u rečenicama u kojima nije identičan subjekt namjerne adverbijalne skupine i korelativnoga predikata kojem je ona podređena, na upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro adverbijalne skupine namjernoga značenja dodaje se glagolska imenica na *-mA* s odgovarajućim prisvojnim sufiksom. U takvim se primjerima prisvojnim sufiksom ukazuje na distinkciju u kategoriji lica i(li) broja između upravnoga člana imenske skupine koja predstavlja leksičko jezgro adverbijalne skupine namjere i korelativnoga predikata kojem je namjerna adverbijalna skupina podređena.

- (7) *Kan dökülmemesi için kolayca teslim olduk.* (I: 48) = Lahko smo se predali *da se ne prolijeva krv.* (dosl. *Radi neprolijevanja krvi, lahko smo se predali.*)
(8) *Buradaki derneğin gelişmesi için memleketimizin ünlü rahiplerinden biri çalışıyor.* (I: 50) = Jedan od poznatih sveštenika iz našeg kraja radi *da se ov-*

dašnje udruženje unaprijedi. (dosl. *Radi unapređenja ovdašnjeg udruženja,*
radi jedan od poznatih sveštenika našeg kraja.)

(9) *Hemen kalkması için* emir verebilirim. (I: 264) = Mogu mu narediti *da*
odmah krene. (dosl. *Radi njegovog kretanja odmah,* mogu dati naredbu.)

(10) *Kimliğinizi isbat etmeniz için,* vesika sorarsa hiç şaşmam! (III: 233) = Ne
bih se iznenadio i da pita za dokumente *kako biste dokazali svoj identitet!* (dosl.
Ne bih se iznenadio da pita za dokumente *radi vašeg dokazivanja vašeg*
identiteta!)

(11) *Vatanın tehlikeye atılması için* açılmadı o parti... (III: 372) = Ta stranka
nije osnovana *da se domovina dovede u opasnost.* (dosl. *Radi bacanja*
domovine u opasnost, ta stranka nije osnovana.)

U primjerima (7), (8), (9), (10) i (11) prošireni glagolski adverbijali namjernoga značenja s postpozicijom *için (za, radi)* upotrebljavaju se u rečenicama u kojima nije identičan subjekt namjerne adverbijalne skupine i korelativnoga predikata kojem je ona podređena. U primjeru (7) prošireni glagolski adverbijal namjernoga značenja jeste postpozicijska konstrukcija *kan dökülmemesi için (da se ne prolijeva krv [dosl. radi neprolijevanja krvi])*. U navedenoj postpozicijskoj konstrukciji namjernoga značenja postpozicija *için (za, radi)* jeste postpozicijska komponenta, dok je leksičko jezgro imenska skupina *kan dökülmemesi (neprolijevanje krvi)*, u kojoj se na upravni član dodaje negacijski sufiks te glagolska imenica na *-mA* i prisvojni sufiks za treće lice jednine. To pokazuje da upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije stoji u trećem licu jednine te da nije istovjetan u kategoriji lica i(li) broja s korelativnim predikatom kojem je postpozicijska konstrukcija namjere podređena. Finitni korelativni predikat kojem je postpozicijska konstrukcija namjere podređena jeste kompozitni glagol *teslim olmak (predavati se / predati se, kapitulirati)*, koji stoji u potvrdnome obliku prvoga lica množine određenoga perfekta. U imenskoj skupini *kan dökülmemesi (neprolijevanje krvi)*, koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere, funkciju upravnoga člana vrši glagol *dökülmek (prolijevati se / proliti se, biti prolijevan / biti proliven)*, na čiju se osnovu dodaje negacijski sufiks *-mA*, glagolska imenica na *-mA* i prisvojni sufiks za treće lice jednine. Dakle, glagol *dökülmek (prolijevati se / proliti se, biti prolijevan / biti proliven)*, koji obavlja funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja, stoji u trećem licu jednine, dok se glagol *teslim olmak (predavati se / predati se)*, koji ima funkciju finitnoga korelativnog predikata kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena, navodi u prvome licu množine. Budući da upravni član imenske skupine koja

čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije i finitini korelativni predikat kojem je postpozicijska konstrukcija namjere podređena nisu istovjetni u kategoriji lica i broja, na upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije ne dodaje se glagolska imenica na *-mAk*, već tu funkciju preuzima glagolska imenica na *-mA* na koju se dodaje odgovarajući prisvojni sufiks kojim se označava gramatička kategorija lica i broja. S obzirom na to da u primjeru (7) upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere i finitini korelativni predikat kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena nisu istovjetni u kategoriji lica i broja, to ukazuje i na činjenicu da nije identičan subjekt postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja i finitnoga korelativnog predikata kojem je ona podređena. Leksema *kan (krv)* vrši funkciju subjekta imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja, dok lična zamjenica prvoga lica množine obavlja funkciju subjekta finitnoga korelativnog predikata kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena. Primjećuje se da se u apsolutnome padežu navodi leksema *kan (krv)*, koja preuzima funkciju subjekta imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere.

U gramatičkoj strukturi turskoga jezika imenske skupine predstavljaju sintaksičke konstrukcije koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom ishodišnih rečenica s finitnim predikatom. Subjekt imenske skupine može biti u genitivu ili pak u apsolutnome padežu. Temeljni kriterij prema kojem se određuje da li subjekt imenske skupine stoji u genitivu ili apsolutnome padežu jeste obavijesni ustroj ishodišne rečenice s finitnim predikatom koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu. Ako imenska skupina nastaje preoblikom ishodišne rečenice čiji je subjekt tematski ili fokusirani dio obavijesti, subjekt takve imenske skupine navodi se u genitivu. S druge strane, ako imenska skupina nastaje preoblikom ishodišne rečenice čiji je subjekt rematski dio obavijesti, subjekt takve imenske skupine stoji u apsolutnome padežu (v. Čaušević 2018).

U imenskoj skupini *kan dökülmemesi (neproljevanje krvi)* leksema *kan (krv)* ima funkciju subjekta i navodi se u apsolutnome padežu, prvenstveno zato što je neodređena i što predstavlja rematski dio obavijesti.

U primjeru (8) adverbijalna skupina namjernoga značenja jeste postpozicijska konstrukcija *buradaki derneğin gelişmesi için (da se ovdašnje udruženje unaprijedi [dosl. radi unapređenja ovdašnjeg udruženja])*. U toj postpozicijskoj konstrukciji namjernoga značenja pospozicija *çin (za, radi)* jeste postpozicijska komponenta, dok je leksičko jezgro imenska skupina *buradaki derneğin gelişmesi (unapređenje ov-*

dašnjeg udruženja), u kojoj se na upravni član dodaje glagolska imenica na *-mA* i prisvojni sufiks za treće lice jednine. Finitni korelativni predikat kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena jeste glagol *çalışmak (raditi / uraditi, truditi se / potruditi se)*, koji stoji u potvrdnome obliku trećega lica jednine prezenta na *-(I)yor*. Bez obzira na to što u trećem licu jednine stoje i glagol *gelişmek (razvijati se / razviti se, rasti/narasti, unapređivati se / unaprijediti se, poboljšavati se / poboljšati se, napredovati)*, koji obavlja funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere, i glagol *çalışmak (raditi/uraditi, truditi se / potruditi se)*, koji vrši funkciju finitnoga korelativnog predikata kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena, može se vidjeti da nije identičan subjekt imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja i finitnoga korelativnog predikata kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena. Sintagma *buradaki dernek (ovdašnje udruženje)* ima funkciju subjekatske sintagme imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja, a sintagma *memleketimizin ünlü rahiplerinden biri (jedan od poznatih sveštenika iz našeg kraja)* vrši funkciju subjekatske sintagme finitnoga korelativnog predikata kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena. Stoga se na upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja ne dodaje glagolska imenica na *-mA*, već tu funkciju preuzima glagolska imenica na *-mA* na koju se dodaje prisvojni sufiks za treće lice jednine, kojim se označava gramatička kategorija lica i broja. Primjećuje se da se u genitivu navodi sintagma *buradaki dernek (ovdašnje udruženje)*, koja obavlja funkciju subjekatske sintagme imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske skupine namjernoga značenja. Sintagma *buradaki dernek (ovdašnje udruženje)* stoji u genitivu zato što označava referencijalan i određen pojam i što predstavlja tematski dio obavijesti.

U primjeru (9) namjerna adverbijalna skupina jeste postpozicijska konstrukcija (*onun hemen kalkması için (da [on] odmah krene [dosl. radi njegovog kretanja odmah]*). U toj namjernoj postpozicijskoj konstrukciji postpozicija *çin (za, radi)* jeste postpozicijska komponenta, a leksičko je jezgro imenska skupina (*onun hemen kalkması (njegovo kretanje odmah)*), u okviru koje se na upravni član dodaje glagolska imenica na *-mA* i prisvojni nastavak za treće lice jednine. Funkciju finitnoga korelativnog predikata kojem je postpozicijska konstrukcija namjere podređena obavlja kompozitni glagol *emir vermek (naređivati/narediti)*, koji se navodi u prvome licu jednine posibilitativne forme prezenta na *-r*.

U gramatičkoj strukturi turskoga jezika prezent na *-r* predstavlja jednostavno glagolsko vrijeme kojim se označava trajna radnja koja se kontinuirano ponavlja prelazeći u svojstvo i naviku (v. Ergin 1993). S druge strane, u turskome se jeziku analitičkom formom posibilitativnosti iskazuje sposobnost, kompetentnost i spremnost gramatičkoga subjekta da izvrši radnju koja se označava osnovnim glagolom. Analitička forma posibilitativnosti sastoji se od dvije komponente. Jedna je komponenta osnovni glagol koji prima konverbnii nastavak *-A*, a druga je komponenta glagol *bilmek (znati/saznati, razumijevati/razumjeti, poznavati/poznati)*, koji u analitičkoj formi posibilitativnosti preuzima funkciju pomoćnoga glagola. U analitičkoj formi posibilitativnosti pomoćni glagol *bilmek (znati/saznati, razumijevati/razumjeti, poznavati/poznati)* može se konjugirati kroz sva glagolska vremena i načine te može primati i nastavke infinitivnih glagolskih oblika (v. Eker 2005; Mehmet 2007).

U primjeru (9) kompozitni glagol *emir vermek (naređivati / narediti)* stoji u prvome licu jednine posibilitativne forme prezenta na *-r* i vrši funkciju finitnoga korelativnog predikata kojem je podređena postpozicijska konstrukcija namjernoga značenja (*onun*) *hemen kalkması için (da [on] odmah krene [dosl. radi njegovog kretanja odmah])*. U primjeru (9) glagol *kalkmak (ustajati/ustati, polaziti/poći, krenuti)*, koji ima funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije, stoji u trećem licu jednine, a kompozitni glagol *emir vermek (naređivati/narediti)*, koji preuzima funkciju finitnoga korelativnog predikata kojem je postpozicijska konstrukcija namjere podređena, navodi se u prvome licu jednine. Budući da upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije i finitini korelativni predikat kojem je postpozicijska konstrukcija namjere podređena nisu istovjetni u kategoriji lica i broja, na upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja ne dodaje se glagolska imenica na *-mAk*, već tu funkciju preuzima glagolska imenica na *-mA* na koju se dodaje odgovarajući prisvojni sufiks kojim se označava gramatička kategorija lica i broja. S obzirom na to da u primjeru (9) upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije i finitini korelativni predikat kojem je postpozicijska konstrukcija namjere podređena nisu istovjetni u kategoriji lica i broja, to ukazuje i na činjenicu da nije identičan subjekt postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja i finitnoga korelativnog predikata kojem je ona podređena. Lična zamjenica trećega lica jednine ima funkciju subjekta imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije, a lična zamjenica prvoga lica jednine vrši funkciju subjekta finitnoga kore-

lativnog predikata kojem je postpozicijska konstrukcija namjernoga značenja podređena. Da se u imenskoj skupini koja u primjeru (9) čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije navodi lična zamjenica trećega lica jednine, koja ima funkciju subjekta imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere, ona bi stajala u genitivu zato što su lične zamjenice uvijek referencijalne i određene.

U primjeru (10) prošireni glagolski adverbijal namjernoga značenja iskazuje se postpozicijskom konstrukcijom (*sizin*) *kimliğinizi isbat etmeniz i*čin (*kako biste [vi] dokazali svoj identitet [dosl. radi vašeg dokazivanja vašeg identiteta]*). U navedenoj postpozicijskoj konstrukciji namjernoga značenja postpozicija *i*čin (*za, radi*) jeste postpozicijska komponenta, dok je leksičko jezgro imenska skupina (*sizin*) *kimliğinizi isbat etmeniz* (*vaše dokazivanje vašeg identiteta*), u kojoj se na upravni član dodaje glagolska imenica na *-mA* i prisvojni sufiks za drugo lice množine. To ukazuje na činjenicu da upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere stoji u drugome licu množine i da nije istoznačan u kategoriji lica i(li) broja s korelativnim predikatom kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena. Funkciju infinitivnoga korelativnog predikata kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena vrši glagol *sormak* (*pitati / upitati*), koji se navodi u potvrdnome obliku trećega lica jednine realnoga kondicionala, koji predstavlja glagolski način u okviru kojega se iskazuje realna pogodba za realizaciju sadržaja koji se označava korelativnim predikatom kojem je kondicionalna forma podređena (v. Gülsevin 1990; Korkmaz 1995b; Türkyılmaz 1999). U imenskoj skupini (*sizin*) *kimliğinizi isbat etmeniz* (*vaše dokazivanje vašeg identiteta*), koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije, funkciju upravnoga člana preuzima kompozitni glagol *isbat etmek* (*dokazivati/dokazati*), na čiju se osnovu dodaje glagolska imenica na *-mA* i prisvojni sufiks za drugo lice množine. Uočava se da se glagol *isbat etmek* (*dokazivati/dokazati*), koji preuzima funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere, navodi u drugome licu množine, dok glagol *sormak* (*pitati/upitati*), koji vrši funkciju infinitivnoga korelativnog predikata kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena, stoji u trećem licu jednine. Budući da upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere i infinitni korelativni predikat kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena nisu istoznačni u kategoriji lica i broja, na upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije ne dodaje se glagolska imenica na *-mA*, već tu funkciju preuzima glagolska imenica na *-mA* na koju se dodaje odgovarajući prisvojni sufiks kojim se označava

gramatička kategorija lica i broja. S obzirom na to da u primjeru (10) upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije i infinitni korelativni predikat kojem je postpozicijska konstrukcija namjere podređena nisu istoznačni u kategoriji lica i broja, to pokazuje da nije identičan ni subjekt postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja i infinitnoga korelativnog predikata kojem je ona podređena. Lična zamjenica drugoga lica množine ima funkciju subjekta imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja, dok lična zamjenica trećega lica jednine vrši funkciju subjekta infinitnoga korelativnog predikata kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena. Da se u imenskoj skupini koja u primjeru (10) čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije navodi lična zamjenica drugoga lica množine, koja obavlja funkciju subjekta imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere, ona bi bila u genitivu jer su lične zamjenice uvijek referencijalne i određene.

U primjeru (11) prošireni glagolski adverbijal namjernoga značenje izražava se postpozicijskom konstrukcijom *vatanın tehlikeye atılması için* (*da se domovina dovede u opasnost [dosl. radi bacanja domovine u opasnost]*). U toj namjernoj postpozicijskoj konstrukciji *postpozicija için (za, radi)* jeste postpozicijska komponenta, a leksičko je jezgro imenska skupina *vatanın tehlikeye atılması* (*dovođenje domovine u opasnost [dosl. bacanje domovine u opasnost]*), u kojoj se na upravni član dodaje glagolska imenica na *-mA* i prisvojni sufiks za treće lice jednine. Funkciju finitnoga korelativnog predikata kojem je postpozicijska konstrukcija namjere podređena obavlja glagol *açılmak* (*otvarati se / otvoriti se, biti otvaran / biti otvoren, osnovati se, biti osnovan*), koji se navodi u odričnome obliku trećega lica jednine određenoga perfekta. Uprkos tome što u trećem licu jednine stoje i kompozitni glagol *tehlikeye atılmak* (*biti doveden u opasnost*), koji ima funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere, i glagol *açılmak* (*otvarati se / otvoriti se, biti otvaran / biti otvoren, osnovati se, biti osnovan*), koji vrši funkciju finitnoga korelativnog predikata kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena, može se primijetiti da nije identičan subjekt imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja i finitnoga korelativnog predikata kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena. Leksema *vatan* (*domovina*) ima funkciju subjekta imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja, dok sintagma *o parti* (*ta stranka*) obavlja funkciju subjekatske sintagme finitnoga korelativnog predikata kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena. Stoga se na upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske

konstrukcije namjernoga značenja ne dodaje glagolska imenica na *-mAk*, već tu funkciju preuzima glagolska imenica na *-mA* na koju se dodaje prisvojni sufiks za treće lice jednine, kojim se označava gramatička kategorija lica i broja. Uočava se da u genitivu stoji leksema *vatan (domovina)*, koja vrši funkciju subjekta imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije. Leksema *vatan (domovina)* navodi se u genitivu jer predstavlja tematski dio obavijesti.

U prijevodu primjera (7), (8), (9) i (11) upotrebljavaju se namjerne zavisnosložene rečenice u kojima se namjerne zavisne klauze vežu za glavnu klauzu namjernim veznikom *da* i u kojima predikat namjernih zavisnih klauza stoji u obliku prezenta. U prijevodu primjera (10) koristi se namjerna zavisnosložena rečenica u kojoj se namjerna zavisna klauza veže za glavnu klauzu namjernim veznikom *kako* i u kojoj se predikat namjerne zavisne klauze navodi u obliku potencijala.

PROŠIRENI GLAGOLSKI ADVERBIJALI NAMJERNOGA ZNAČENJA S POSTPOZICIJOM İÇİN (ZA, RADI) I INFINITNI KORELATIVNI PREDIKAT

U gramatičkoj strukturi turskoga jezika infinitni glagolski oblici predstavljaju proširene rečenične članove kojima se izražava rečenična subordinacija. Takav način iskazivanja rečenične subordinacije specifičan je za gramatičku strukturu turskoga jezika. U turskome jeziku infinitni glagolski oblici ne preuzimaju funkciju predikata zavisne klauze u zavisnosloženoj rečenici, već služe za tvorbu proširenih rečeničnih članova koji su značenjski bliski zavisnim klauzama u zavisnosloženim rečenicama u bosanskome jeziku. Glagolske imenice, participi, proparticipi, konverbi i kvazikonverbi uvrštavaju se u skupinu infinitnih glagolskih oblika (v. Čaušević 2018; Solak, Bašić 2020). Glagolske imenice jesu prošireni rečenični članovi kojima se iskazuje sintaksička subordinacija i koji preuzimaju funkciju upravnoga člana imenskih skupina koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom ishodišnih rečenica s finitnim predikatom (v. Čaušević 2018; Solak, Bašić 2020). Participi i proparticipi jesu prošireni rečenični članovi kojima se izražava rečenična subordinacija i koji preuzimaju funkciju upravnoga člana atributskih konstrukcija koje u procesu atribucije nastaju preoblikom ishodišnih rečenica s finitnim predikatom (Ergin 1993; Bayraktar 2004; Čaušević 2018). Konverbi i kvazikonverbi jesu prošireni rečenični članovi kojima se označava sintaksička subordinacija i koji preuzimaju funkciju upravnoga člana adverbijalnih skupina koje u procesu adverbijalizacije nastaju preoblikom ishodišnih rečenica s finitnim predikatom (v. Korkmaz 2009; Čaušević 2018). Prošireni

glagolski adverbijali namjernoga značenja s pospozicijom *için (za, radi)* mogu biti podređeni infinitivnim glagolskim oblicima. Takvi se primjeri bilježe u romanima koji su bili predmet analize.

(12) Ben *bir kadını kurtarmak için* nasıl davranacağımı bilirim! (I: 132) = Ja znam kako ću se ponašati *da spasim ženu!* (dosl. Ja znam to kako ću se ponašati *radi spašavanja žene!*)

(13) Ben senin, buraya, *karıları gözetlemek için* geldiğini bilmez miyim? (II: 126) = Zar misliş da ja ne znam da si ti došao ovamo *da gledaš žene?* (dosl. Zar ja ne znam to da si ti došao ovamo *radi nadgledanja žena?*)

(14) “*Karadayı*” *idarehanesine gitmek için* evden çıkarken çok heyecanlıydı. (I: 157) = Bio je mnogo uzbuđen dok je izlazio iz kuće *kako bi otišao u redakciju “Karaday”*. (dosl. Bio je mnogo uzbuđen dok je izlazio iz kuće *radi odlaženja u redakciju “Karaday”*.)

(15) *Biraz para vermek için* elini cebine atınca parasızlığını hatırladı. (II: 169) = Kad je gurnuo ruku u džep *kako bi mu dao nešto novca*, sjetio se da nema novca. (dosl. Kad je bacio svoju ruku u svoj džep *radi davanja malo para*, sjetio se svoje besparice.)

U primjerima (12), (13), (14) i (15) prošireni glagolski adverbijali namjernoga značenja s pospozicijom *için (za, radi)* podređeni su infinitivnim glagolskim oblicima. U primjeru (12) funkciju finitnoga predikata obavlja glagol *bilmek (znati/saznati, razumijevati/razumjeti, poznavati/poznati)*, koji stoji u potvrdnome obliku prvoga lica jednine prezenta na *-r*. Funkciju subjekta ima lična zamjenica prvoga lica jednine, dok funkciju objekatske sintagme vrši imenska skupina (*benim*) *bir kadını kurtarmak için nasıl davranacağım (to kako ću se [ja] ponašati da spasim ženu [dosl. to kako ću se ja ponašati radi spašavanja žene])*. Primjećuje se da postpozicijska konstrukcija namjernoga značenja *bir kadını kurtarmak için (da spasim ženu [dosl. radi spašavanja žene])* nije neposredno podređena glagolu *bilmek (znati/saznati, razumijevati/razumjeti, poznavati/poznati)*, koji vrši funkciju finitnoga predikata, već je podređena glagolu *davranmak (ponašati se, prihvata se / prihvatiti se)*, koji preuzima funkciju upravnoga člana imenske skupine koja se u primjeru (12) upotrebljava kao objekatska sintagma. Imenska skupina (*benim*) *bir kadını kurtarmak için nasıl davranacağım (to kako ću se [ja] ponašati da spasim ženu [dosl. to kako ću se ja ponašati radi spašavanja žene])* nastaje preoblikom ishodišne rečenice (*Ben*) *bir kadını kurtarmak için nasıl davranacağım (Kako ću se [ja] ponašati da spasim ženu [dosl. Kako ću se ja ponašati radi spašavanja žene])*. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu jeste glagol *davranmak (po-*

našati se, prihvatati se / prihvatiti se), koji stoji u potvrdnome obliku prvoga lica jednine futura kojim se označava radnja koja se povezuje sa sferom budućnosti (v. Korkmaz 1959; Čaušević 1996). Budući da se predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu izražava radnja koja se povezuje sa sferom budućnosti, glagolska imenica na *-(y)AcAk*, koja u svojoj značenjskoj strukturi pokriva sferu budućnosti, dodaje se na korijen glagola *davranmak* (*ponašati se, prihvatati se / prihvatiti se*), koji preuzima funkciju upravnoga člana imenske skupine koja se u primjeru (12) koristi kao objekatska sintagma. S obzirom na to da predikat ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu stoji u prvome licu jednine, na glagolsku imenicu na *-(y)AcAk* dodaje se prisvojni sufiks za prvo lice jednine. Na taj se način naznačava da su subjekt i upravni član imenske skupine istovjetni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu. U postpozicijskoj konstrukciji namjernoga značenja *bir kadını kurtarmak için* (*da spasim ženu [dosl. radi spašavanja žene]*) postpozicija *için (za, radi)* jeste postpozicijska komponenta, dok je leksičko jezgro imenska skupina *bir kadını kurtarmak* (*spašavanje žene*). Upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije jeste glagol *kurtarmak* (*spašavati/spasiti, oslobađati/osloboditi, izbavljivati/izbaviti*), na čiju se osnovu dodaje glagolska imenica na *-mAk*. To pokazuje da je glagol *kurtarmak* (*spašavati/spasiti, oslobađati/osloboditi, izbavljivati/izbaviti*), koji obavlja funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere, istovjetan u kategoriji lica i broja s glagolom *davranmak* (*ponašati se, prihvatati se / prihvatiti se*), koji vrši funkciju infinitivnoga korelativnog predikata kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena.

U primjeru (13) funkciju finitnoga predikata vrši glagol *bilmek* (*znati/saznati, razumijevati/razumjeti, poznavati/poznati*), koji se navodi u upitno-odričnome obliku prvoga lica jednine prezenta na *-r*. Lična zamjenica prvoga lica jednine ima funkciju subjekta, a funkciju objekatske sintagme obavlja imenska skupina *senin, buraya, karıları gözetlemek için geldiğin* (*to da si ti došao ovamo da gledaš žene [dosl. to da si ti došao ovamo radi nadgledanja žena]*). Uočava se da namjerna postpozicijska konstrukcija *karıları gözetlemek için* (*da gledaš žene [dosl. radi nadgledanja žena]*) nije neposredno podređena glagolu *bilmek* (*znati/saznati, razumijevati/razumjeti, poznavati/poznati*), koji ima funkciju finitnoga predikata, već je podređena glagolu *gelmek* (*dolaziti/doći*), koji preuzima funkciju upravnoga člana imenske skupine koja se u primjeru (13) koristi kao objekatska sintagma. Imenska skupina *senin, buraya,*

karuları gözetlemek için geldiğin (to da si ti doşao ovamo da gledaş žene [dosl. to da si ti doşao ovamo radi nadgledanja žena]) nastaje preoblikom ishodišne rečenice *Sen, buraya, karuları gözetlemek için geldin* (Ti si doşao ovamo da gledaş žene [dosl. Ti si doşao ovamo radi nadgledanja žena]). Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu jeste glagol *gelmek* (*dolaziti/doći*), koji je u potvrdnome obliku drugoga lica jednine određenoga perfekta. Dakle, predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu označava se radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti. Stoga se na korijen glagola *gelmek* (*dolaziti/doći*), koji vrši funkciju upravnoga člana imenske skupine koja se u primjeru (13) upotrebljava u funkciji objekatske sintagme, dodaje glagolska imenica na *-Dik*, koja u okviru svoje značenjske strukture pokriva sferu sadašnjosti i prošlosti. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu stoji u drugome licu jednine. Stoga se na glagolsku imenicu na *-Dik* dodaje prisvojni sufiks za drugo lice jednine kojim se naznačava da su subjekt i upravni član imenske skupine istoznačni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu. U postpozicijskoj konstrukciji namjernoga značenja *karuları gözetlemek için* (da gledaş žene [dosl. radi nadgledanja žena]) postpozicija *için* (za, radi) jeste postpozicijska komponenta, a leksičko je jezgro imenska skupina *karuları gözetlemek* (*gledanje/nadgledanje žena*). Upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere jeste glagol *gözetlemek* (*pratiti, gledati/nadgledati, kontrolirati, motriti*), na čiju se osnovu dodaje glagolska imenica na *-mAk*. Na taj se način naznačava da je glagol *gözetlemek* (*pratiti, gledati/nadgledati, kontrolirati, motriti*), koji ima funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije, istoznačan u kategoriji lica i broja s glagolom *gelmek* (*dolaziti/doći*), koji predstavlja infinitni korelativni predikat kojem je namjerna postpozicijska skupina podređena.

U primjeru (14) sintagma *çok heyecanlı* (*mnogo uzbuđen*) ima funkciju predikatske sintagme, lična zamjenica trećega lica jednine obavlja funkciju subjekta, dok funkciju adverbijalne odredbe vremena preuzima konverbna adverbijalna skupina *“Karadayı” idarehanesine gitmek için evden çıkarken* (*dok je izlazio iz kuće kako bi otişao u redakciju “Karaday”* [dosl. dok je izlazio iz kuće radi odlaženja u redakciju “Karaday”]). Može se vidjeti da namjerna postpozicijska konstrukcija *“Karadayı” idarehanesine gitmek için* (*kako bi otişao u redakciju “Karaday”* [dosl. radi odlaženja u redakciju “Karaday”]) nije neposredno podređena finitnome predikatu, već je podređena glagolu *çıkılmak* (*izlaziti/izaći*), koji preuzima funkciju upravnoga

člana konverbne skupine s konverbom na *-ken*, koja se u primjeru (14) upotrebljava kao adverbijalna odredba vremena. U gramatičkoj strukturi turskoga jezika konverbom na *-ken* označava se istovremenost vršenja radnje konverbne skupine i radnje koja se iskazuje korelativnim predikatom kojem je konverbna skupina podređena. Turske konverbne skupine s konverbom na *-ken* značenjski su bliske bosanskim vremenskim zavisnim klauzama koje se za glavnu ili osnovnu klauzu vežu vremenskim veznicima *dok* i *kad* (v. Čaušević 2018; Solak, Bašić 2020). U postpozicijskoj konstrukciji namjernoga značenja “*Karadayı*” *idarehanesine gitmek için (kako bi otišao u redakciju “Karadayı” [dosl. radi odlaženja u redakciju “Karadayı”])* postpozicija *çin (za, radi)* jeste postpozicijska komponenta, dok je leksičko jezgro imenska skupina “*Karadayı*” *idarehanesine gitmek (odlaženje u redakciju “Karadayı”)*. Upravnici član imenske skupine koja čini leksičko jezgro namjerne postpozicijske konstrukcije jeste glagol *gitmek (odlaziti/otići, ići)*, na čiji se korijen dodaje glagolska imenica na *-mAk*. To ukazuje na činjenicu da je glagol *gitmek (odlaziti/otići, ići)*, koji vrši funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere, istovjetan u kategoriji lica i broja s glagolom *çikmak (izlaziti/izaći)*, koji obavlja funkciju infinitnoga korelativnog predikata kojem je postpozicijska konstrukcija namjernoga značenja podređena.

U primjeru (15) funkciju finitnoga predikata obavlja glagol *hatırlamak (sjećati se / sjetiti se, pamtiti/zapamtiti)*, koji se navodi u potvrdnome obliku trećega lica jednine određenoga perfekta. Lična zamjenica trećega lica jednine vrši funkciju subjekta, leksema *parasızlık (besparica)* ima funkciju određenoga objekta, dok funkciju adverbijalne odredbe vremena preuzima konverbna adverbijalna skupina *biraz para vermek için elini cebine atınca (kad je gurnuo ruku u džep kako bi mu dao nešto novca [dosl. kad je bacio svoju ruku u svoj džep radi davanja malo para])*. Primjećuje se da namjerna postpozicijska konstrukcija *biraz para vermek için (kako bi mu dao nešto novca [dosl. radi davanja malo para])* nije neposredno podređena glagolu *hatırlamak (sjećati se / sjetiti se, pamtiti/zapamtiti)*, koji ima funkciju finitnoga predikata, već je podređena glagolu *atmak (bacati/baciti, stavljati/staviti, gurati/gurnuti)*, koji preuzima funkciju upravnoga člana konverbne skupine s konverbom na *-(y)IncA*, koja se u primjeru (15) koristi kao adverbijalna odredba vremena. U gramatičkoj strukturi turskoga jezika konverbom na *-(y)IncA* iskazuje se anteriornost u odnosu na radnju koja se izražava korelativnim predikatom kojem je konverbna skupina podređena. Turske konverbne skupine na *-(y)IncA* značenjski su bliske bosanskim vremenskim zavisnim klauzama koje se za glavnu ili osnovnu klauzu vežu vremenskim veznicima *kad* i *çim* (v. Čaušević 2018). U namjernoj postpozicijskoj konstrukciji-

biraz para vermek için (kako bi mu dao nešto novca [dosl. radi davanja malo para]) postpozicija için (za, radi) jeste postpozicijska komponenta, dok je leksičko jezgro imenska skupina *biraz para vermek* (davanje nešto novca [dosl. davanje malo para]). Upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere jeste glagol *vermek* (davati/dati), na čiji se korijen dodaje glagolska imenica na *-mAk*. Na taj se način naznačava da je glagol *vermek* (davati/dati), koji ima funkciju upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja, istoznačan u kategoriji lica i broja s glagolom *atmak* (bacati/baciti, stavljati/staviti, gurati/gurnuti), koji predstavlja infinitni korelativni predikat kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena.

U prijevodu primjera (12) navodi se zavisnosložena rečenica s objekatskom klauzom u kojoj se načinska zavisnoupitna objekatska klauza veže za glavnu klauzu veznikom *kako* i u kojoj se predikat zavisnoupitne objekatske klauze navodi u obliku futura I. U primjeru (12) zavisnoupitna objekatska klauza preuzima i funkciju osnovne klauze za koju se namjernim veznikom *da* veže namjerna zavisna klauza u kojoj predikat stoji u obliku prezenta. U prijevodu primjera (13) upotrebljava se zavisnosložena rečenica s objekatskom klauzom u kojoj se izrična objekatska klauza veže za glavnu klauzu izričnim veznikom *da* (...) i u kojoj se predikat objekatske klauze navodi u obliku perfekta. a. U primjeru (13) izrična objekatska klauza preuzima i funkciju osnovne klauze za koju se namjernim veznikom *da* veže namjerna zavisna klauza u kojoj je predikat u obliku prezenta. U prijevodu primjera (14) koristi se vremenska zavisnosložena rečenica u kojoj se vremenska zavisna klauza veže za glavnu klauzu vremenskim veznikom *dok* i u kojoj predikat vremenske zavisne klauze stoji u perfektu. U primjeru (14) vremenska klauza preuzima i funkciju osnovne klauze za koju se namjernim veznikom *kako* veže namjerna zavisna klauza u kojoj se predikat navodi u obliku potencijala. U prijevodu primjera (15) navodi se vremenska zavisnosložena rečenica u kojoj se vremenska zavisna klauza veže za glavnu klauzu vremenskim veznikom *kad* i u kojoj predikat vremenske zavisne klauze stoji u obliku perfekta. U primjeru (15) vremenska klauza ima i ulogu osnovne klauze za koju se namjernim veznikom *kako* veže namjerna zavisna klauza čiji se predikat navodi u obliku potencijala.

ZAKLJUČAK

U radu su analizirane gramatičke i značenjske osobitosti proširenih glagolskih adverbijala namjernoga značenja koji se oblikuju postpozicijskim konstrukcijama u okviru kojih postpozicija *için (za, radi)* ima funkciju postpozicijske komponente. Analiza se zasnivala na primjerima evidentiranim u romanima Kemala Tahira *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* i *Yol Ayrımı*. Analiza konkretnih primjera iz romanâ Kemala Tahira potvrdila je činjenicu da leksičko jezgro postpozicijskih konstrukcija namjernoga značenja s postpozicijom *için (za, radi)* ima drugačiju strukturu u jednosubjekatskim i višesubjekatskim rečenicama. Ako se postpozicijska konstrukcija namjernoga značenja upotrebljava u jednosubjekatskoj rečenici u kojoj je identičan subjekt namjerne postpozicijske konstrukcije i korelativnoga predikata kojem je ona podređena, prošireni glagolski adverbijal namjernoga značenja oblikuje se postpozicijskom konstrukcijom u okviru koje postpozicija *için (za, radi)* ima funkciju postpozicijske komponente, dok funkciju leksičkoga jezgra vrši imenska skupina u kojoj se na upravni član dodaje glagolska imenica na *-mAk*. U takvim se primjerima glagolskom imenicom na *-mAk* označava da je upravni član imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjere istovjetan u kategoriji lica i broja s korelativnim predikatom kojem je namjerna postpozicijska konstrukcija podređena. Ako se postpozicijska konstrukcija namjere koristi u višesubjekatskoj rečenici u kojoj nije identičan subjekt postpozicijske konstrukcije namjere i korelativnoga predikata kojem je ona podređena, prošireni glagolski adverbijal namjernoga značenja iskazuje se postpozicijskom konstrukcijom u okviru koje postpozicija *için (za, radi)* vrši funkciju postpozicijske komponente, dok funkciju leksičkoga jezgra obavlja imenska skupina u kojoj se na upravni član dodaje glagolska imenica na *-MA* s odgovarajućim prisvojnim sufiksom. U takvim se primjerima prisvojnim sufiksom označava gramatička kategorija lica i broja upravnoga člana imenske skupine koja čini leksičko jezgro postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja. U analizi primjerâ iz romanâ Kemala Tahira moglo se vidjeti da postpozicijske konstrukcije namjernoga značenja mogu biti podređene infinitnim glagolskim oblicima. U takvim kontekstualnim situacijama namjerne postpozicijske konstrukcije nisu neposredno povezane s finitnim predikatom, već su podređene infinitnome korelativnom predikatu.

Kada se govori o značenjski bliskim sintaksičkim konstrukcijama u bosanskome jeziku, kontrastivna analiza pokazala je da su bosanske namjerne zavisne klauze koje se za glavnu ili osnovnu klauzu vežu namjernim veznicima *da* i *kako* značenjski bliske turskim proširenim glagolskim adverbijalima namjernoga značenja koji se oblikuju

postpozicijskim konstrukcijama u kojima postpozicija *için (za, radi)* obavlja funkciju postpozicijske komponente. Stoga su se u prijevodu analiziranih primjera koristile namjerne zavisnosložene rečenice u kojima se namjerne zavisne klauze vežu za glavnu klauzu namjernim veznicima *da* i *kako* i u kojima predikat namjernih zavisnih klauza stoji u formi prezenta ili pak potencijala.

Rezultati analize doprinose boljem spoznavanju i lakšem razumijevanju turskih proširenih glagolskih adverbijala namjernoga značenja i značenjski bliskih sintaksičkih konstrukcija u bosanskome jeziku. Pored toga, rezultati analize predstavljaju dobar temelj i dobro polazište za daljnja istraživanja u vezi s gramatičkom strukturom turskoga i bosanskoga jezika.

IZVORI

1. I – Tahir, Kemal (2005), *Esir Şehrin İnsanları*, İthaki Yayınları, İstanbul
2. II – Tahir, Kemal (2010), *Esir Şehrin Mahpusu*, 10. Baskı, İthaki Yayınları, İstanbul
3. III – Tahir, Kemal (2010), *Yol Ayrımı*, 4. Baskı, İthaki Yayınları, İstanbul

LITERATURA

1. Aksan, Doğan (1983), *Sözcük Türleri I-II*, 2. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
2. Aykut, Ksenija (2007), *Turske postpozicije: Reči bez značenja*, Zadužbina Andrejević, Beograd
3. Banguoğlu, Tahsin (1979), *Ana Hatlarıyla Türk Grameri*, Dergah Yayınları, Ankara
4. Bayraktar, Nesrin (2004), *Türkçede Fiilimsiler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
5. Bolulu, Osman (1990), "İlgeç ve Bağlaçların Anlatım Değeri", *Türk Dili Dergisi*, 4(20), 8–13.
6. Bulduk, Türker Barış (2018), "Türkiye Türkçesi Ağızlarında Farklı Bir Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki ve Çekimi", *Turkish Studies: Language / Literature*, 13(20), 225–244.
7. Bulić, Refik (2022), *Bosanski pravopis*, Institut za bosanski jezik i književnost, Tuzla

8. Čaušević, Ekrem (1996), *Gramatika suvremenoga turskog jezika*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb
9. Čaušević, Ekrem (2018), *Ustroj, sintaksa i semantika infinitivnih glagolskih oblika u turskom jeziku: Turski i hrvatski jezik u usporedbi i kontrastiranju*, Ibis grafika, Zagreb
10. Demir, Necati (2019), *Türkçe Cümle Bilgisi*, Altınordu Yayınları, Ankara
11. Deny, Jean (1941), *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, Çeviren: Ali Ulvi Elöve, Maarif Matbaası, İstanbul
12. Eker, Süer (2005), *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara
13. Ergin, Muharrem (1993), *Türk Dil Bilgisi*, 21. Baskı, Bayrak Basım Yayım Tanıtım, İstanbul
14. Gencan, Tahir Nejat (2007), *Dilbilgisi*, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Ankara
15. Gülsevin, Gürer (1990), "Türkçede -sa Şart Gerundiumu Üzerine", *Türk Dili*, S. 516, 276–279.
16. Hacıeminoğlu, Necmettin (1992), *Türk Dilinde Edatlar*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
17. Hunutlu, Ümit (2019), "Türk Dilinde Çekim Edatlarının İsim Hâli Tercihleri", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(1), 133–158.
18. Jahić, Dževad, Senahid Halilović, Ismail Palić (2000), *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica
19. Korkmaz, Zeynep (1959), "Türkçede -acak/-ecek Gelecek Zaman (Futurum) Ekinin Yapısı Üzerine", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C: 17, Üniversitesi Yayınları, Ankara, 159–170.
20. Korkmaz, Zeynep (1995a), "Uçun-üçün-için vb. Edatların Üzerine", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 94–97.
21. Korkmaz, Zeynep (1995b), "-sa/-se Dilek Şart Kip Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 160–167.
22. Korkmaz, Zeynep (2007), *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
23. Korkmaz, Zeynep (2009), *Türkiye Türkçesi Grameri: Şekil Bilgisi*, 3. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
24. Li, Yong-Song (2004), *Türk Dillerinde Son Takılar*, Kebikeç Yayınları, İstanbul
25. Mehmet, Gülsün (2007), "Yeterlilik Kategorisi ve Salar Türkçesindeki Görünümü", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 80–90.

26. Nalbant, Mehmet Vefa (2012), "Üçün ve İçin Edatları Üzerine Yeni Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 19(2), 87–94.
27. Öner, Mustafa (1999), "Türkçede Edatlı (Sentaktik) İsim Çekimi", *Türk Dili*, S. 565, 10–18.
28. Özkan, Mustafa, Veysi Sevinçli (2017), *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, 8. Baskı, Akademik Kitaplar, İstanbul
29. Solak, Edina, Mirza Bašić (2020), "Prilog proučavanju konverbâ i kvazikonverbâ u djelu Kutadgu bilig i savremenome turskom jeziku", *Prilozi za orijentalnu filologiju*, 69, 47–69.
30. Solak, Edina, Mirza Bašić (2022), "Neka zapažanja u vezi s nominalizacijom, atribucijom i adverbijalizacijom u djelu Dîvânü Lügâti't-Türk", *Zbornik radova Filozofskog fakulteta Univerziteta u Zenici*, XX/2022, 71–92.
31. Türkyılmaz, Fatma (1999), *Tasarlama Kiplerinin İşlevleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara

OBSERVATIONS REGARDING EXPANDED VERBAL ADVERBIALS WITH THE MEANING OF INTENTION ACCOMPANIED BY THE POSTPOSITION *İÇİN* (FOR, IN ORDER TO)

Summary:

This paper analyzes grammatical and semantic features of expanded verbal adverbials with the meaning of intention, which are formed through postpositional constructions where the postposition *için* (for, in order to) functions as the postpositional component. The analysis is divided into three parts and it is based on descriptive analytics as well as contrastive approach. The primary source consists of examples from Kemal Tahir's novels titled *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* and *Yol Ayrımı*. The first part of the paper analyzes grammatical and semantic features of single-subject sentences, where the subject of the expanded verbal adverbial with the meaning of intention accompanied by the postposition *için* (for, in order to) is identical to the subject of the correlative predicate to which the adverbial group with the meaning of intention is subordinated. The second part of the paper deals with the analysis of multi-subject sentences in which the subject of the expanded verbal adverbial accompanied by the postposition *için* (for, in order to) is not identical to the subject of the correlative predicate to which the adverbial group with the meaning of intention is subordinated. The third part analyzes examples where

expanded verbal adverbials with the meaning of intention accompanied by the postposition *için* (for, in order to) are subordinated to an infinitive correlative predicate. Within the framework of contrastive analysis, expanded verbal adverbials with the meaning of intention accompanied by the postposition *için* (for, in order to) are compared with semantically similar syntactic constructions in Bosnian language. Such analysis contributes to a better and easier understanding of expanded verbal adverbials with the meaning of intention, which are expressed through postpositional constructions where the postposition *için* (for, in order to) functions as a postpositional component.

Key words: expanded verbal adverbials; meaning of intention; postpositional constructions; postposition *için* (for, in order to); single-subject sentences; multi-subject sentences

Adrese autora

Authors' address

Edina Solak
Univerzitet u Zenici
Filozofski fakultet
edina.solak@unze.ba

Mirza Bašić
Univerzitet u Zenici
Filozofski fakultet
mirza.basic@unze.ba

Asja Mešić
Univerzitet u Tuzli
Filozofski fakultet
asjam_13@hotmail.com

